

promaint

matkakohteena
PORI

PORI

elämää joen ja meren risteyksessä

Kokemäenjokeen liittyvät vesistöt muodostavat 10 % koko Suomen pinta-alasta ja ulottuvat itään aina Tampereen Näsijärveen ja Hämeenlinnan Vanajaveteen saakka. Joen tuoma makea vesi yhtyy Selkämeren suolaiseen veteen Porin jokisuiston kautta. Se on Pohjoismaiden laajin suisto. Vielä viisisataa vuotta sitten Ulvila oli Kokemäenjoen suun satamakaupunki. Maankohoamisen vuoksi meri siirtyi yhä kauemmaksi länteen ja laivaväylä Ulvilaan madaltui kulkukelvottomaksi. Siksi vuonna 1558 Suomen käskynhaltija Juhana-herttua määräsi, että uusi satamakaupunki rakennetaan seitsemän kilometrin päähän jokea pitkin kohti merta. Näin syntyi Pori.

Tii o-Oiiii

Jiiiiiii

timo-olavi.jalkanen@
databooks.com

Tässä sarjassa kierrämme Suomea eri paikkakunnilla Tornioista Maarianhaminaan, vierailen teollisuusyrityksissä. Toimittajamme Timo-Olavi Jalkanen on myös valokuvataiteilija, joten näemme matkalta myös kuvia mielenkiintoisista paikoista ja henkilöistä.

Porin ruotsinkielisessä perustamisasiakirjassa lukee, että kaupunki perustettiin ”vid Björneborg”, Karhulinna. Onko Kokemäenjoen suulla ollut jonkinlainen linnamainen varustus, oliko seudun määllä karhunpesä, vai viitataanko siinä Päärnaisten kylään, jonka nimi ehkä liittyy karhua tarkoittavaan sanaan bär? Juhana-herttuan vaakunassa esiintyi myös karhu, joka oli lisäksi Satakunnan tunnus. Ei siis tiedetä, missä yhteydessä karhu on esiintynyt ensimmäisenä. Karhu on ollut Porin tunnus nyt jo yli 450 vuotta.

Jääkauden jälkeen nykyisen Satakunnan länsireuna oli meren alla vielä tuhansia vuosia, silloin kun itäisempää Suomea jo asutettiin. Porin seudulla maa on kohonnut 70 senttimetriä vuosisadassa. Meren pinnan yläpuolelle alue nousi vasta nelisen tuhatta vuotta sitten.

Porin synty

Kokemäenjoen suu houkutteli asukkaita, ja alueella sijainneesta Ulvilasta tuli kaupunki vuonna 1365. Se oli Turun ja Porvoon jälkeen Suomen kolmanneksi vanhin kaupunki. Perustamisen aikoihin nykyisen Porin keskikaupunkialue oli vielä meren alla. Kun maankohoamisen ja jokilietteen maatumisen madaltaman väylän vuoksi purjehtiminen Ulvilaan oli käynyt hankalaksi, perusti Juhana-herttua Ulvilan-vierailullaan 1558 uuden kaupungin seitsemän kilometrin päähän kohti merta. Hän siirsi myös Ulvilan kaupunkioikeudet uudelle kaupungille ja lupasi sinne muuttaville porvareille kymmenen vuoden verovapauden. Pori oli syntynyt.

Kun Pori perustettiin, avautui merenlahti heti kaupungin takaa ja satama sijaitsi aivan keskellä kaupunkia jokirannassa. Aikojen saatossa maankohoaminen esti myös tämän sataman käytön lukuisista ruoppaus-hankkeista huolimatta. Uusi satama siirtyi nyt Reposareen, jälleen kohti merta. Nykyään satamatoiminta keskittyy Mäntyluotoon ja Tahkoluotoon.

Porin seudulla on lukuisia saari-, kari- ja lahti-loppuisia paikannimiä, aivan kuivan maan kamaralla. Aikoinaan ne ovat olleet meren ympäröimiä.

Merenkulun Pori

Alkuvuosinaan Pori oli pieni kaupalla, merenkululla ja käsityöammateilla elävä kaupunki. Se oli myös Ruotsin valtakunnan pohjoisin kaupunki Pohjanlahden rannalla. Vuonna 1765 Pori sai tapulioikeudet ja oi-

keuden ulkomaankauppaan omilla aluksillaan, mikä paransi kaupungin taloutta. Tälöin syntyi uutta teollisuutta, ja väkiluku kasvoi merkittävästi.

1800-luvun alussa Porilla oli maan suurin kauppalaivasto. Pitkään talvellaikin sulana pysyvä satama muuttui laivanvarustuksen keskuksiksi, ja toiminnalla hankitut rahat siirtyivät paikallisen teollisuuden kehitykseen. Kaupankäynnin ja merenkulun kautta Pori oli kansainvälinen kaupunki historiansa alusta alkaen.

Reposaaresta muodostui Suomen merkittävin vientisatama. Suuret purjealukset eivät voineet kulkea tyhjinä, ja hyötykuorman puuttuessa tarvittiin paino- eli paarlasti. Reposaaressa saapuneiden laivojen painolastina oli maa-ainesta niiden edellisten satamien alueilta. Perillä maa-aines purettiin Reposaaressa sille varattuun rantaan, jonka pinta-ala kasvoi useilla hehtaareilla. Maa-aineen mukana kulkeutui kasvien siemeniä ja juuria. Siksi alueella kasvaa kymmenittäin kasveja, joita ei muualta Suomesta löydy.

Vielä 1990-luvulle saakka omintakeisella Reposaaressa jatkui tapa, jota muualla Suomessa ei ole ollut. Päivisin pidettiin tunnin siesta, jolloin kaupat suljettiin ja ihmiset katosivat Reposaaressa kadulta.

Tulipaloja, kuoppakaupunki ja Oolannin sota

Porin keskusta on palanut 9 kertaa historian aikana. Viimeinen suurpalo tapahtui keisari Nikolai I:n aikana vuonna 1852, jolloin tuli tuhosi lähes koko kaupungin. Eteläran-

Porin raatihuoneen päätykolmioissa on latinankielinen teksti ”Curia Arctopolis”, eli ”Karhukaupungin Kokouspaikka”. Rakennuksen edustalla oleva pronssiveistos Karhu katselee Raatihuoneenpuiston tapahtumia sillankaiteelta.

Yläkuvasa näkyy Etelärannan Polyfonia veistos. Sen takana oleva kyltti, Porin Puuvilla, muistuttaa 1900-luvun alun suurtyöllistäjän historiasta. Suurpalo tuhosi vuonna 1981 rakennuksessa olleen kutomon, minkä jälkeen koko tehtaan toiminta Porissa lakkasi. Nykyään tiloissa toimii mm. Porin Yliopistokeskus.

nan kaupunginosasta säilyi vain raatihuone. Osa kotinsa menettäneistä muutti asumaan hiekkakankaalle kaivettuihin kuoppiin, joihin oli laudoista ja oljista tehty seinät ja katto. Useita metrejä pitkissä asumuksissa oli maa- tai lautalattia. Näissä merkittävissä asumuksissa asui vuonna 1861 noin 500 henkeä. Viimeiset ”Kuoppakaupungin” asumukset hävitettiin vasta 1890-luvulla.

Pian palon jälkeen Pori koki tappioita myös merellä. Englanti ja Ranska julistivat sodan Venäjälle, kun Venäjä oli ajautunut sotaan Turkin kanssa 1853. Englantilais-ranskalainen sotalaivasto saapui Itämerelle pyrkien tuhoamaan Suomen kauppalaivaston, koska Suomi oli osa Venäjän valtakuntaa. Sota tunnetaan Suomessa Oolannin sotana.

Porilaisia laivoja tuhoutui merellä hyökkäyksissä. Ennen saapumistaan Poriin 1855 vihollislaivasto aiheutti hävitystä Reposaarella. Pori kuitenkin säästy, kun kaupungin pormestari lupasi luovuttaa viholliselle kymmenkunta lastivenettä ja sil-

loisen Porin ainoan höyrylaivan, jonka nimi oli Sovinto.

Keisari vahvisti palon jälkeen uuden ruutuasemakaavan. Kokemäenjoen eteläisen rantakadun varteen nousivat rikkaiden porvareiden kivitalot, jotka vieläkin ovat jäljellä. Punatiiliset teollisuusrakennukset joen pohjoisrannalle rakennettiin joitakin vuosikymmeniä myöhemmin. Vuonna 1863 valmistui uusgoottilaistyylinen kirkko.

Teollistuva Pori

Kaupunkiin perustettiin tulitikkutehdas vuonna 1851. Porin olut tehdas, Suomen vanhin yhteisöisesti toiminut panimo, perustettiin 1853. Tehtaassa aloitettiin lager-oluiden valmistus.

Höyrysahat olivat olleet tiukasti luvanvaraisia, koska niiden pelättiin johtavan metsävarojen ehtymiseen. Kun niiden käyttö vuonna 1857 vapautettiin luvista, mullistui sahaustoiminta. Poriin perustettiin useita sahoja kauppiaiden ja laivanvarustajien rahoilla. Niille uitettiin tukkeja raaka-aineeksi Kokemäenjoen

vesistön ympäriltä. Sahauksesta tuli Porissa varsinaista suurteollisuutta. Sahateollisuuden tuotteet menivät pääasiassa vientiin, ja liikenne satamissa oli vilkasta. Rautatie Tampereelta Poriin valmistui 1895.

Porin konepaja perustettiin 1858. Erityisesti sen Porin Valu-merkillä valmistetut tuotteet tulivat tunnetuiksi ympäri maata. Porin Matti-uuni ja Kotiliesi olivat myyntimenestyksiä.

Vuonna 1853 perustettu Rosenlew osti Porin konepajan vuonna 1877. Rosenlew kasvoi suuryhtiöksi, joka toimi monella eri teollisuuden alalla. Se omisti mm. saha-, puunjalostus-, pakkaus-, konepaja-, laiva- ja energiateollisuuden yrityksiä. Lisäksi yhtiöllä oli tiili-, puutalo-, hii-va- ja laatikkotehtaat.

1987 yhtiön osake-enemmistö myytiin Rauma-Repolle, minkä jälkeen liiketoimintoja hajautettiin ja lakkautettiin. Puimuriliiketoiminta myytiin 1991, jolloin syntyi Sampo-Rosenlew Oy, joka on tällä hetkellä merkittävä alansa toimija maailmassa.

Porin perusti Kustaa Vaasan poika Juhana-herttua. Hän teki alueillaan itsenäisiä ratkaisuja, mikä suututti hänen veljensä, mielenterveysongelmista kärsineen kuningas Erik XIV:n niin, että tämä hyökkäsi Suomeen ja järjesti kuolemantuomion Juhana-herttualle. Toisin kuitenkin kävi. Kuningas Erik XIV syrjäytettiin, ja herttuasta tuli Juhana III, Ruotsin kuningas, kuolemaansa saakka.

Rosenlewin merkitys Porille on ollut ratkaisevan suuri. Nykyään Porissa on Rosenlewin historiaa ja tuotteita esittelevä oma museo.

Porin puuvillatehdas perustettiin 1898. Se oli aikanaan Porin

Kokemäenjoki haarautuu merellä kapeiden juopien pirstomaksi ruovikoiden peittämäksi deltaksi. Suomen nopeimmin kasvava suisto etenee merelle päin useita metrejä vuodessa. Meri on paennut kauemmaksi mantereesta maankohoamisen ja joen tuoman lietteen vuoksi. Virtauksen säilyttämiseksi pääreittejä joudutaan ruoppaamaan.

Siika on Kokemäen suun ikiaikainen kalarantojen ruokalaji. Lautaavattuna naulattu, liekeissä hitaasti loimutettu ”ristinnaulittu siika” on alueen kuuluisin kalaherkku.

Aurinko on laskenut, ja tulevana yönä merisumu laskeutuu tyneen rantaan. Kilometrien mittainen Yterin hiekkadyynialue Meri-Porissa on ainutlaatuinen koko Euroopassa. Kesäisin sen rannat ja lomakylä täyttyvät lomailijoista. Alkujaan Yteri eli Ytterö, on ollut ulompi saari. Sen vieressä on ollut Inderö eli sisempi saari, nykyinen Kyläsaaren kaupungiosa. Maankohoamisen vuoksi saaret ovat nousseet merestä ja yhdistyneet.

suurin työnantaja, joka työllisti paljon myös naisia, kun muu teollisuus oli ollut hyvin miesvaltaista. Vuonna 1950 puuvillatehtaassa oli töissä 2500 henkeä. Yhtiö fuusioitui Finlaysoniin vuonna 1974. Se lopetti tuotantonsa 1981.

Teollisuuden kasvu toisen maailmansodan jälkeen oli voimakasta. Pori osallistui merkittävästi sotakorvaustoimituksiin 1945–1952. Tärkeimmät sotakorvaustuotteet olivat lokomobiilit ja proomut.

Kulttuuria ja toimintaa.

130 vuotta yhtäjaksoisesti toiminut Hotelli Otava oli Suomen pisimpään toiminut hotelli-ravintola. Se oli monenlaisen toiminnan keskus. 1856 siellä perustettiin Suomen vanhin urheiluseura Segelföreningen i Björneborg, BSF.

Ensimmäinen suomenkielinen teatteriesitys oli Porissa Hotelli Otavassa vuonna 1872. Suomen Kansallisteatteri sai alkunsa silloisten toimijoiden aloitteesta.

Hotelli Otavan kabineteissa syntyi pienen ryhmän kesken idea Pori Jazz -festivaalista. Ensimmäinen Pori Jazz järjestettiin vuonna 1966. Hotelli oli monta vuotta myös yksi jazzfestivaalin esiintymispaikoista. Nykyään Pori Jazz -festivaalista on tullut suorastaan maailmankuulu. Paljolti festivaalin ansioita Kirjurinluodosta on muodostunut esiintymisareena, joka toimii monenlaisten tapahtumien paikkana.

Porilaisuus

Satama- ja teollisuuskaupunki Pori on 450 vuoden aikana luonut oman konstailematoman suorapuheisen identiteettinsä. Työtä ja sen tekemistä arvostettiin, eikä smalltalk kuulunut perinteeseen. Kaupungissa ei pitkään aikaan ollut valtionhallintoa tai yliopisto-opetusta. Satakuntalaisuuteen kuuluu se,

Puutavarakaupalla ja Porin Puuvillatehtaan osakkuudella suuren omaisuuden kerännyt Fritz Arthur Juselius rakennutti 11-vuotiaana kuolleen ainoan lapsensa muistoksi ainutlaatuisen mausoleumin. Akseli Gallen-Kallelan piirtämän marmorisen kaiteen alapuolella olevassa kryptassa on kuolleen Sigrid-tyttären lempikukan, päivänakkaran muotoinen valkoinen marmorisarkofagi. Mausoleumin maalaukset pursuavat symboliikkaa, ja sen kryptoissa on vapaa-muuraritunnuksia. Juselius oli järjestön pohjoismaisesti merkittävä jäsen.

että satakuntalainen on hötkyilemätön touhuissaan ja ”katsoo ensin, ennen kuin päästää sisälle”, mutta jos hyväksi toteaa, on uskollinen ja luotettava. Luonteenomaista on myös se, että itsestä ei pidetä kovaa meteliä: ”Pekka tänä vaa, terve”.

Porin murteen sanakirjan leikkimieliset esimerkit kuvastanevat myös jotakin: ”Hauska tavata pitkästä aikaa = Eläk’ sääki viäl”. ”Saisinko menun? = Onks mittää ruakaa?”. Porilaisuutta kuvannee myös se, että kaupunginosia kutsutaan numeroilla, esimerkiksi viides tai kuudes kaupunginosa. Selkeää ja johdonmukaista.

Monelle porilaiselle merellä ja huviloilla ololla on suuri merkitys. Huvilaksi kutsutaan paikallisesti pientäkin mökkiä. Sisävesien sijasta juuri meri on se vesielementti, joka antaa vakaata mentaalia pohjaa monelle porilaiselle.

Nykypäivä

Nykypäivän Pori on edelleen satama- ja teollisuuskaupunki, mutta myös opiskelukaupunki. Porin yliopistokeskuksessa voi opiskella tekniikkaa, kauppatieteitä, humanistisia aineita, yhteiskuntatieteitä ja visuaalista kulttuuria. Kuuden tuhannen opiskelijan Satakunnan ammattikorkeakoulu on valittu alansa kansalliseksi huippuyksiköksi.

Jazz- ja folk-festivaalien ja yhteiskunnallisen kesätapahtuman SuomiAreenan kautta Pori on tapahtumakaupunki. Ainutlaatuisen Yterin hiekkarannat ja -dyynit, lomakylät sekä retkeilyalueet tekevät siitä myös matkailukaupungin. Meri-Pori tarjoaa poikkeuksellisen visuaalisen ympäristön vierailijoille.

Maa jatkaa kohoamistaan Porin alla, Kokemäenjoki virtaa, merituli siirtelee hiekkadyynien paikkoja Yterissä ja porilaiset kulkevat konstailemattomasti eteenpäin. ■

TAPAHTUMAKAUPUNKI PORI

Porin 1700-luvun sinetissä esiintyy seisova karhu. 1960-luvulla uudistuneessa vaakunassa on kullanvärisessä kilvessä edestä päin punaisella ritarikruunulla kruunattu musta karhunpää, jolla on punainen kieli. Yläpuolella on kultainen muurikruunu ja alapuolella sininen nauha, jossa lukee ”Jumala meidän suojelijamme”.

Porin kaupunginjohtaja
Aino-Maija Luukkonen

Kuten muuallakin Suomessa, joutuvat porilaiset yritykset kohtaamaan maailmanlaajuisen taantuman vaikutuksia. Kaupunginjohtaja Aino-Maija Luukkonen suhtautuu tilanteeseen tyynesti. Pori on pitkän historiansa aikana kohdannut totaalisiakin katastrofeja.

– Kuten jääkiekkjoukkue Porin Ässien laulussa sanotaan: ”periksi ei anneta milloinkaan”. Täällä ei anneta periksi. Tulevia elvytysinvestointeja ovat uimahallin rakentaminen ja Mäntyluodon väylän syventäminen kymmenestä kahteentoista metriin. Uskomme tulevaisuuteen vakaasti. Porin satama on tänä aikana ollut ainoa Suomes-

sa, joka on jopa selvästi lisän-

nyt volymiaan. Tähän on ollut syynä mm. hiililiikenne voimaloihin. Kaupan alalle Porissa on viime vuosina syntynyt merkittävästi uusia työpaikkoja, kertoo Luukkonen.

Seutukunnassa on viime vuosina panostettu paljon koulutukseen. Satakunnan korkeakoululaitos muodostuu Porin yliopiston yksiköistä ja Rauman opettajakoulutuslaitoksesta, joka on osa Turun Yliopistoa, sekä Satakunnan Ammattikorkeakoulusta, jonka ylläpitäjäkaupunkia Pori on ollut. Seudulla on lisäksi Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Seudun tutkimuslaitoksissa tehdään mm. magneettitutkimusta. Puettavaa teknologian tutkimuksessa yhdistyy kuitu-

tekstiiliteknologia, niiden ergonomia, elektroniikka ja tietoteknologia. ”Älyvaatteet” voivat tuoda varsinkin urheilu- ja vapaa-ajan vaatetukseen uutta.

– Tulevaisuudessa Pori pyrkii olemaan vielä enemmän tapahtumakaupunki kuin nyt. Kirjurinluodon Areenasta on tullut merkittävä tapahtumien pito- paikka mitä erilaisimmille tapahtumille. 700 hengen Promenadikeskuksen monitoimisal on suosittu seminaari- paikka.

– Tapahtumakaupunkina Pori on dynaaminen ja rohkea. Pori on uskaltanut haastaa isommat kaupungit. Me olemme oppineet olemaan isojen tapahtumien tapahtuma-alustana. Täältä löytyvät valmiit ammattimaiset lippujenvaraus- ja ilmoittautumissys-

teemitkin. Rutiinia on olemassa, tänne kannattaa tulla, kuvailee Luukkonen.

– Palvelujen tuotantokustannukset ovat täällä edullisemmat kuin etelän suurissa kaupungeissa. Kaupungissa on tarjolla myös eri tyyppistä majoitusta hotelleista mökki- ja camping- majoitukseen. Jazz-organisaatio on luonut myös hyvän kotimajoitusjärjestelmän, jolla majoitusresursseja voidaan hetkellisesti venyttää suurten tapahtumien yhteydessä. ■

Porilaisten marssi sai nimensä vuonna 1851, kun musiikkiteos esitettiin Suomen sodan kuvaelmassa, kohtauksessa, jossa Döbeln astui näyttämölle. Sävel lienee alun perin Ranskasta. Myöhemmin syntyneet sanat ovat Väinö Stoolin tarinoista. Sortokaudella, joka vallitsi venäjänvalloituksen loppuaikoina, Porilaisten marssista tuli suomalaisuuden ilmentäjä. Samanniminen Albert Edelfeltin guassityö on yksi tunnetuimpia suomalaisia taideteoksia. Nykyään ”Pojat kansan urhokkaan..”, soi Suomen puolustusvoimien ja tasavallan presidentin kunniamarssina.

» KIITOKSET

Juhani Ruohonen ja Johanna Jakomaa, Satakunnan Museo, Auli Karlsson, Porin Kaupunki, Kalle Mäkelä.

Grilliruoka **Porilainen** syntyi vuonna 1958 Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunnan hallinnoiman, Vanhan Ylioppilastalo edessä sijainneen erittäin suosittuun ”nakkikioskiin” myyntituotteeksi. Satakunnan Osuusteurastamo oli kutsunut kaksi HYY:n edustajaa Poriin tuote-esittelyyn. Uusi grillituote ja sen nimi syntyivät Porissa ideariihen ajatusjuoksuna. ”Hampurilainen, purilainen”, lopulta SOT:n Yrjö Kokko lausui ääneen ”Porilainen”. Porin Satakunnan Osuusteurastamo kehitti valkosipuliharjoituksen jahtimakkaran juuri Porilaista varten. Sitä pantiin kahden paahdetun leipäviipaleen väliin sentin paksuinen siivu, lisänä raakaa sipuliahaketta, kurkkusalaattia, siirappia ja ketsuppia. Tässä esitetty – usein kiistelty Porilaisen syntyhistoria – on Yrjö Kokon henkilökohtaiseen haastatteluun perustuva totuus.

Tunnettuja historiallisia tuotteita Porista: Kotiliesi ja Porin Matti -uuni. Rosenlewin Porin Konepajan valmistamia uuneja valmistettiin yli 200 000 kappaletta. Niitä on edelleen kovassa käytössä ympäri Suomea. Porin Matti -uunien valmistus alkaa jälleen Nurmeksessa.

SAMPO-ROSENLEW OY

patruunahenki elää Porissa

Polkupyöräilevä tämän päivän patruuna, Timo Prihti, on Sampo-Rosenlewin hallituksen puheenjohtaja ja ainoa omistaja. Päivittäistä pyöräilymatkaa tehdasalueella kertyy 50 kilometriä. Tämän polkupyörän mittarissa on jo 27000 kilometriä, vastaten kahta edestakaista Pori–Peking-matkaa.. Kerrosalaa alueen tehdasrakennuksissa on 6,3 hehtaaria. Vanhin rakennuksista on vuodelta 1871.

Vuonna 1853 perustettiin Poriin Oy W. Rosenlew Ab -perheyrittäjä. Se oli monialayhtiö, jolla oli mm. saha-, pakkaus-, metalli- ja kemiallista metsäteollisuutta. Vuonna 1987 Rauma-Repola osti yhtiön osakekannan, minkä jälkeen osa yhtiön liiketoiminnoista myytiin pois ja osa lakkautettiin. Yli 40 vuotta yrityksen eri tuotantopuolen tehtävissä toiminut **Timo Prihti** osti leikkuupuimuriliiketoiminnan vuonna 1991. Muita realistisia ostajaehdokkaita ei ollut. Yrityksen nimeksi tuli Sampo-Rosenlew Oy.

Vanhan ajan patruunahenkilö, yrityksen 100-prosenttisesti omistava Timo Prihti on vauhtia kahdessakymmenessä vuodessa luonut yrityksestään itsenäisen ja menestyvän. Hän toimii hallituksen puheenjohtajana, ja vielä aivan äskettäin hän oli myös toimitusjohtaja, vaikka on jo vuosia ollut eläkeikä. Toimitusjohtajan tehtävät siirtyivät muutama kuukausi sitten hänen pojalleen **Jali Prihtille**.

Teollisuusneuvos Timo Prihti on kulkenut omaa linjaansa. Monessa ratkaisussaan hän on uinut valtavirtaa vastaan. Osaaminen ja toiminnot on pidetty tiukasti omissa näpeissä. Konstailematon Timo Prihti kommentoi ulkoistamisajatuksia hyvin suoraukuisesti.

– Joo, olen mä ulkoistanut, rasvansyönin ja konsultit. Niitä on käynyt monenlaista tyrkyttämässä. Joskus joku on päässyt vahingossa sisälle, ennen kuin olen ehtinyt ne ulkoistaa. Periaate on se, että tällaisessa yritystoiminnassa täytyy itsellä olla semmoinen osaaminen, että pystyy asiat hallitse-

maan. Jos osaamista henkilökunnalla ei ole, kannattaa panna pillit pussiin, ovet kiinni ja bisnes lihoiks, Prihti heittää.

Timo Prihti osti yrityksen aikana, jolloin markkinat sukelsivat. Alkuaikat eivät olleet helppoja. Ulkoisista sijoittajista ja henkilökunnasta hänellä on oma näkemys.

– Mulla oli alussa rahan kanssa tiukkaa, mutta pystyin pitämään pääomasijoittajat ulkona yrityksestä. Ne on kaikista pahin vitsaus. Nyt alkaa kaatua yrityksiä sen takia, että niillä on pitkäkyntisiä pääomasijoittajia.

Kulkeva johtaja

Sampo-Rosenlewin organisaatorakenne on pyritty tekemään mahdollisimman latteaksi. Turhia johtajia yrityksessä ei ole. Patruuna liikkuu laajalla tehdasalueella polkupyörällä samanlainen sininen yrityksen työtakki päällään, kuin mitä muillakin työntekijöillä on. Vastaantulevat ihmiset tervehtivät johtajaa lyhyellä tervehdyksellä jatkaen työtään.

Prihti tietää mitä hänen tehtaassaan tapahtuu. Tieto ei kulje esikuntien tai väliportaiden kautta. Tulee mieleen 1980-luvun alkuvuosien amerikkalainen johtamistyyli ”Management By Wandering Around”. Mutta tässä tapauksessa johtamistyyli on syntynyt Porissa. Tehdasosastoilla ei ole panostettu kiiltäviin seiniin, vaan toimintaan. Oman ja työntekijöiden roolin Prihti näkee selkeänä.

– Itse täytyisi olla esimerkkinä. Jos täällä rupean vaikka juopottelemaan, kaikki rupeavat juopottelemaan, ja jos rupean täällä vain makoilemaan, kaikki rupeavat makoi- lemaan. Työntekijöiden tulee olla osaavia ja ahkeria sekä sitoutuneita bisnekseen. Laiskoja me emme kyllä kerää tänne. Ja työntekijän täytyisi olla vielä rehellinenkin. Täällä luotetaan ihmisiin. Ovi on auki ja asioista voi tulla tänne puhumaan, toteaa Prihti työhuoneessaan, joka muistuttaa enemmän työnjohtajan tavaraa pursuavaa työtilaa kuin pääjohtajan steriiliä kabinettia.

Yritys on laajentunut harkiten

Henkilöstön vahvuus oli kesällä 2009 yli 700. Prihtin ajan Sampo-Rosenlew on laajentanut eri sektoreille. Leikkuupuimurit ovat edelleen päätuote. Noin 100 miljoonaa euron kokonaisliikevaihdosta niiden osuus on noin 45 miljoonaa. Jyskässä valmistettavat hydraulikkamoottorit ja rotaat-

Päätuotteita ovat leikkuupuimurit. Vuodesta 1957 alkaen on tehtaalta valmistunut jo yli 40 000 puimuria.

Pulverimaalauslinja lyhentää kappaleiden pinnoitukseen tarvittavia läpimenoaikoja.

Laserleikkuria käytetään lukuisten erilaisten ohutlevy-kappaleiden valmistukseen. Sen kapasiteettia myydään myös ulos ulkopuolisten tarpeisiin.

Valmistettavissa lopputuotteissa on 20 000 erilaista osaa. Tässä eräitä niistä.

torit muodostavat 20 miljoonaa ja metsäkoneet 10 miljoonaa euroa. Teollisuuspesukoneet, joita käytetään mm. korjaamoissa sekä teollisuuslaitosten esikäsitteilylinjoissa, muodostavat noin 5 miljoonaa euroa. Komponentti-valmistus ulkopuolisille, joka käsittelee hitsattuja rakenteita, levyosia ja venttiililohkoja, muodostaa noin 10 miljoonaa euroa.

Toimituksista Suomi, EU ja EU:n ulkopuoliset maat muodostavat kaikki noin kolmanneksen kokonaisvolymistä. Tällä hetkellä perinteisillä markkinoilla puimureiden kysyntä on mennyt alaspäin, mutta uusia markkinoita on haettu eksoottisistakin maista. Suuria tilauksia on tullut Azerbaidžanista, Algeriasta ja Sudanista.

Eksoottisia alueita

– Markkinat on haettava sieltä missä niitä uskotaan olevan. Ei olla vain täällä omissa nurkissa, vaan haetaan asiakkaita pitkin maailmaa. Niitä on kaivettu Afrikan maista ja entisen Neuvostoliiton valtioiden alueilta. Pii-rikunnallisella tasolla on vaikea pärjätä.

– Kun puimuri on hankalasti kuljetettavissa, ja Suomi on syrjässä maailman pelloista, rahtikustannukset ovat hirmuiset. Ratkaisimme ongelman tekemällä puimurista konttiversi-
on, eli se esikootaan moduuleiksi, jotka pannaan konttiin, ja tehdään sellaiset ohjeet, että ne pystytään vastaanottajamaassa koamaan, kuvailee Prihti.

Kilpailjoina Sampo-Rosenlewillä on suuria kansainvälisiä toimijoita, ja kilpailu on kovaa.

Tuotesegmenteillä on synergiaa

– Ovathan nämä huonosti kannattavia tuotteita, mutta kun silmät tapillansa tekee töitä, niin leivänsyrjässä pysyy. Ja on eletävä silmät auki: katsellaan mitä ympäristössä tapahtuu ja reagoidaan ennen kuin muut. Laajentaessamme tuoteskaalaa olemme hakeneet sellaisia tuotteita, joilla on synergiaa joko tuotteiden, komponenttien, tuotantoteknologioiden tai sen osaamisen kanssa, mitä täällä ylipäätään on, kuvailee Prihti.

– Yritämme olla joustava ja notkea. Räättälöimme puimureita kilpailijoita enemmän erilaisilla varusteilla. Meidän tuotteemme ovat enemmän moduulirakenteisia kuin kilpailijoiden. Valittavana on kymmeniä valinnais- ja lisävarusteita.

Puimuri on 1800-luvun keksintö. Puimurin edessä on leikkuupöytä, jossa puitava vilja leikataan poikki. Kuljetinjärjestelmä vie leikatun viljan puimurin sisälle. Siellä puidaan jyvät ir-
oljista. Jyvät menevät viljasäiliöön ja akanat ja oljet palaavat peltoon.

Peruseriaate on aina ollut samanlainen, mutta kehitystä on tapahtunut paljon. Puimureiden puintiteho ja koko on kasvanut. Tunnissa puidaan suurempi määrä kuin ennen. Myös puimureiden ajomukavuutta on parannettu. Satokartoitusta tehdään sateliittipaikannuksen avulla, jolloin lannoitus menee seuraavana vuonna oikeaan paikkaan.

Metsäkoneiden tuotannon yritys aloitti 1997. Puimureissa ja metsäkoneissa on paljon samoja komponentteja ja ratkaisuja, jolloin harppaus uuteen tuotesektoriin ei ollut kovin suuri. Tähän mennessä metsäkoneita on toimitettu 400 kappaletta.

Tehokkaat tuotanto-koneet vaativat volyymiä
Yritys tekee osat ja komponentit pääosin itse. Tämä vaatii kuitenkin suuria investointeja tehokkaisiin tuotantokoneisiin. Vain oman tuotannon tarpeisiin investoinnit saattaisivat olla ylisuuria.

Tehokkaat tuotanto-koneet vaativat volyymiä

– Me teemme lähes puolet tämän ohutlevyosaston kapasiteettista muille yrityksille. Samoin

– Olen himoinnut tänne päätyyn kirkon urkuja, että pääsisin soittelemaan. Olen sen verran soitellut, että siihen ei tarvita urkuria ulkopuolelta, Timo Prihti virnistää. ■

Teollisuuspesukoneet ovat yksi yrityksen tuotesektoreista. Niitä käytetään tuotantolinjoilla osien pesemiseen esimerkiksi leikkuunestejäämistä ennen niiden jatkokäsittelyä.

Metsäkoneen runkonivel taittuu ja kiertyy. Sen ansiosta on kulku hyvinkin epätasaisessa maastossa mahdollista. Hydraulikka on keskeisessä osassa koneen toiminnoissa.

LUVATA PORI toimii Kupariteollisuus- puistossa

Luvata Porin johtaja Rauli Stenfors taustallaan yhtiön kuparituotteita.

Suomen kupariteollisuus sai alkunsa Outokummun kuparilöydöstä vuonna 1910. Paikkakunnalle syntyi aikanaan Euroopan suurin kuparikaivos. Outokummun kaivoksen kuparirikaste lähetettiin ulkomaille sulatettavaksi, kunnes vuonna 1936 Imatralla rakennettiin Outokumpu Oy:n sulatto. Sähköuunissa sulattamisen jälkeen saatu 99-prosenttinen raakakupari vietiin edelleen ulkomaille jalostettavaksi.

Vuonna 1939 Outokumpu Oy aloitti kuparielektrolyysi- ja metallivalssilaitoksen rakentamisen Poriin. Tämän jälkeen jalostusta on tehty vain Suomessa. Porissa syntyy 99,995-prosenttista kuparia. Imatran sulatto siirrettiin Harjavaltaan vuonna 1944 sotatoimien pakoon.

Nykyisin Kupariteollisuuspuistona tunnetulla 100 hehtaarin alueella Porissa on katon alla 17 hehtaaria tuotantotiloja. Outokummun aikanaan perustama ja omistama toiminta on sittemmin sirpaloitunut useaksi eri yritykseksi. Vuonna 2005 Outokumpu mm. myi lähes koko kuparituoteliiketoimintansa, ja vuonna 2006 Outokumpu Copper Productsin nimi muuttui Luvataksi ja Outokumpu Poricopper Oy vastaavasti Luvata Pori Oy:ksi. Nyt Kupariteollisuuspuistossa toimivat Luvatan lisäksi mm. Boliden Harjavalta Oy, Cupori Oy ja Outotec Oy. Outokumpu on alueella enää maanomistajana.

Tekninen johtaja Rauli Stenfors vastaa mm. Luvatan Porin yksikön metallitoiminoista ja on mukana myös yrityksen globaalissa metallitiimissä.

– Porissa Luvata tekee kuparista ns. puolituotteita: nauhoja, levyjä, tankoprofileita ja lankoja. Täällä valmistamiamme erikoistuotteita ovat suprajohdat langat ja kaapelit, sekä aurinkoenergiasovelluksiin menevät tuotteet. Raaka-aine tulee pääosin tällä samalla alueella sijaitsevasta Harjavalan elektrolyysistä ns. katodeina. Käytämme raaka-aineena myös kupariromua, kertoo Stenfors.

Kuparisten puolituotteiden perheen täydentävät Cuporin valmistamat putket.

Kuparikatot, vesijohtoputket, ilmastointi ja jäähdyttilaitteet ovat perinteisiä kuparin käyttökohteita. Luvatan tämän päivän tuotteita ovat myös sähkömoottoreiden ja voimalaitosten eri kuparikomponentit ja virtakiskot. Elektroniikkateollisuuden tuotetaan hapettomia kupareita. Tällöin happi poistetaan kuparista käsittelemällä sitä sulana erikoisprosesseilla.

Aurinkoa ja ääretöntä kylmyyttä

Aurinkoenergiasovelluksissa Luvata on mukana sekä lämpö- että sähköpuolella. Luvata

tuottaa kuparilankoja, joilla aurinkokennojen sisällä olevia pii-elementtejä yhdistetään. Toinen alue, jolla yritys toimii, ovat läm-

Mitä on kupari?

Kupari, vanhalta suomalaiselta nimeltään vaski, on alkuaine, kemialliselta merkiltään Cu. Luonnossa kupari esiintyy erityisesti kuparisulfidina. Suuria kuparikaivoksia on mm. Etelä-Amerikassa, Yhdysvalloissa ja Afrikassa. Muutama prosentti kuparia sisältävä malmi jauhetaan ja rikastetaan 30 % kuparipitoisuuteen. Rikastetta sulattamalla ja konvertoimalla tuotetaan 99 % puhdasta raakakuparia. Suomessa tällainen sulatto toimii Harjavallassa. Siellä kupari valetaan ns. anodi-levyiksi.

Harjavalan sulatossa tuotetut anodi-levyt tulevat raaka-aineeksi Poriin. Anodi-levyt lasketaan elektrolyyttiliuokseen. Niihin liitetään tasavirran plus-puoli. Miinus-puoli liitetään puhdaskupariseen siemenlevyyn tai ns. kestopatodiin. Kun sähkövirta kytketään, kulkeutuvat elektrolyyttiin liuenneet kuparikationit katodille, saostuvat ja pelkistyvät sen pintaan 99,995 % puhtaaksi kupariksi.

Juna tulossa Harjavallan sulatosta lastinaan 99-prosenttista kuparia ns. anodilevyinä, jotka painavat yli 350 kiloa kappaleelta.

Porin Boliden Harjavalta Oy:n tuote on anodilevystä 99,995 % kupariksi elektrolyyttisesti puhdistettu, metrin kanttiinsa oleva 100-kiloinen katodilevy.

Kuparista muokkaamalla ja pinnoittamalla jalostettuja julkisivulevyjä.

pimän veden tuottamiseen tarkoitetut aurinkovaraajat. Niissä käytetään kuparilevyä, jossa on absorptiopinta, ja toisella puolella ovat kupariputket, joiden kautta vesi kiertää.

Nestemäisellä tyypellä jäähdetyissä suprajohteissa on myös kuparia, jos kohta varsinainen suprajohtava materiaali on kupariin upotettu niobititaani. Suprajohteita menee etupäässä magneettikuvauslaitteisiin. Luvata oli vahvasti mukana CERN-projektissa suprajohteiden toimittajana ja pyrkii sellaiseksi myös ensimmäiseen fuusioreaktori-projektiin ITERiin.

Kuparin kilpailijat

Alumiini ja muovi ovat tulleet kuparille kilpailijoiksi monessa eri käyttökohteessa. Autojen jäähdyttimet ja ilmastointilaitteiden putket olivat aikaisemmin kuparia. Nyt ne ovat lähes poikkeuksetta alumiinia. Myös autojen sähköjohtimet ovat menossa alumiinisiksi. Vaikka alumiini-

nin sähköjohtokyky on vain 60 % kuparista, on sen paino vain neljännes. Kuparilla on kuitenkin omat etunsa.

– Paitsi että kuparilla on hyvä lämmönjohtokyky ja sähköjohtokyky, sillä on myös hyvä muovattavuus ja korroosionkestävyys. Esimerkkinä näiden ominaisuuksien hyödyntämisestä ovat vesijohdot ja kattokupari. Tuotteet saadaan helposti haluttuihin muotoihin valamalla ja muokkaamalla sekä kuumana että kylmänä. Tänä päivänä Luvata on lämmönjohdinpuolella kyllä tuotannossa myös alumiinia, kertoo Rauli Stenfors. Strategiansa mukaan Luvata ei enää ole rajoittunut pelkästään kuparituotteisiin.

Pois bulkista

– Pyrkimyksemme on ollut mennä kapeammille niche-markkinoille. Puolet maailman kuparista menee sähköjohtimiin, jossa tuotannossa Luvata ei ole koskaan ollut mukana. Niitä teh-

dään maailmalla hyvin suurissa yksiköissä. Luvata tekee muualla kupariputkia, mutta ei Porissa. Kovasti kilpailluista bulkkituotteista on pyritty pois. Se on merkinnyt toki sitä, että tuotantomäärät ovat pudonneet. Haasteenamme onkin jatkuva sopeutuminen. Toiminta ei nyt edellytä niin isoa rakennuskantaa kuin mitä meillä on. Yhdessä tällä alueella on kuitenkin hyvä tuotemixi, kuvailee Stenfors.

Arkkitehtien kupari

Kupari on ollut kautta historian yleinen materiaali rakennuksissa: katossa ulkona ja vesijohdotutkissa sisällä.

– Keski-Euroopassa käytetään rakennuksissa Suomea enemmän kuparikattoja ja -pellityksiä. Täälläkin on ja on ollut tietty arkkitehtikunta, joka haluaa käyttää kuparia. Esimerkiksi Alvar Aalto oli tällainen: mm. Finlandia-talon katto ja sen pellitykset ovat kuparia. Kupari on luonnonläheisen näköinen, hy-

vin erilainen kuin esimerkiksi muovitettu pelti. Neitseellisenä se on kiiltävä materiaali, sitten siitä tulee tummanruskea. Sen jälkeen se patinoituu vihreäksi. Tuotamme myös valmiiksi patinoitua ruskea ja vihreää kattokuparia. Niitä käytettäessä kuparille saadaan haluttu väri heti asennuspäivästä alkaen, Stenfors kuvailee.

Kunnossapito sisäistetty

Kunnossapidon ulkoistaminen on ollut ajan tapa. Luvata Pori on kokenut sen myös. Nyt yritys on sisäistänyt kunnossapitonsa takaisin osaksi omaa toimintaansa.

– Ulkoistimme kunnossapidon aikoinaan, kun yrityksessä vallitsi muuttuva ja sekasortoinen tilanne. Se oli silloin tarkoituksenmukaista. Vuonna 2005 nähtiin tarkoituksenmukaisena ottaa kunnossapito taas takaisin itselle. Eri aikoina tilanne on erilainen, tuumii Stenfors. ■

Kupari on rakennusmateriaalina luonnonmukainen suomalainen. Suomalaisista arkkitehteistä mm. Alvar Aalto on sitä suosinut.

Lämpimän veden tuottaminen auringon avulla on eteläisissä maissa yleistä. Luvata tuottaa erikoistuotteita myös tälle sektorille.

PORILAINEN SATALIFT SYNTYY UUELLEEN

*uusia nostimia
vanhalla nimellä*

Nummi Cranes Oy:n toimitusjohtaja Ari Nummi tuntee nostimet 25 vuoden ajalta. Nyt tuo osaaminen siirtyy uuden Satalift-henkilönnostoninperheen kehittämiseen.

Porilaisen Satalaite Oy:n kehitettäviä Satalift-merkkisiä henkilönnostimia valmistettiin 1980-luvulla. Silloin valmistetut henkilönnostimet olivat niin hyviä, että niitä on edelleen runsaasti käytössä. Satalaite loi aikanaan mm. nivelpuomisen teleskooppinostimen, jolla päästiin katoilla harjojen taakse ja sisätiloissa lähelle koneiden huoltokohteita.

Satalift-nostimet siirtyivät vuonna 1987 liiketoiminnan myynnissä Bronto Skyliftille, joka kuitenkin lopetti niiden valmistuksen. Sataliftin entisiin tiloihin siirtyi Bronto Skyliftin omien nostureiden valmistus.

Nyt kaksi porilaista yritystä ovat perustaneet uuden yhteisyrityksen, Satalift Oy:n, joka ryhtyy tekemään hinattavia henkilönnostimia Satalift-merkillä. Lähitulevaisuudessa on myös

aikomus suunnitella autoalustaisia malleja. Henkilönnostimia ja nostureita tarkastava, myyvä ja huoltava Nummi Cranes Oy ja konepajayritys Konepaja Ketola Oy valmistavat ensimmäiset uudet henkilönnostimet syksyllä.

Sekä Satalift Oy:n, että Nummi Cranes Oy:n toimitusjohtaja **Ari Nummella** suunnitelma on ollut kauan mielessä.

– Kehitämme sekä saksia, että teleskooppimallisia henkilönnostimia. Olemme tehneet vuosikautia tarkastuksia, huoltoja ja korjauksia eri valmistajien henkilönnostimiin ja nostureihin. Niinpä me tiedämme tarkalleen sen, minkälaisia ne eivät saa olla. Markkinointipuolella me tiedämme myös, mitä asiakkaat haluavat. Teemme nostimista tämän päivän tekniikalla yksinkertaisempia, halvempia ja luotettavampia, kuvailee Nummi.

Kokemuksesta tuotteeksi
Nummi Cranes Oy tekee 500–1000 nosturitarkastusta vuodes-

sa. Asiakkaita on satoja. Yritys lisää tulevaisuudessa teollisuuden nostureiden tarkastuksia ja

Tältä tulee näyttämään uusi Satalift saksimallinen henkilönnostin. Yksinkertaisuutta, toimivuutta ja luotettavuutta.

Ari Nummen ajatuksia uusille henkilönostimille: Satalift-henkilönostimet ovat tunnettuja jo monien vuosien takaa. Niillä on turvallisen ja luotettavan nostimen maine. Uuden Satalift Z85 -työkorin siirto tapahtuu hydraulisylinterillä, tukijalat ovat H-malliset ja hydrauliset. Laitteen tasaus on automaattinen. Siinä on hydraulinen siirtolaite lisävarusteena. Osat ovat pulverimaalattuja. Omapaino on pieni. Nostin on huoltovapaa. Sen hydraulikoneikon saa vedettyä ulos rungosta huollettaessa sitä. Kun se on kotimainen tuote, varaosa-saanti on nopeaa.

huoltoja. Ari Nummi, joka oli 80-luvulla kehittämässä aikaisempaa Satalift-mallistoa, ammentaa uuden nostimen suunnittelussa tarvittavan tiedon yrityksen kokemuksista siitä, mikä toimii ja mitkä ovat ongelma-aikeat. Tuotteen suunnitteluun ja valmistukseen tarvitaan kuitenkin suunnitteluosaamista ja tuotantoresursseja.

– Olin miettinyt asiaa jo vuosia, kun huomasin Konepaja Ketolalla olevan kaiken sen, mitä me tarvitsemme. Siellä konepajatuotteiden myynnistä vastaava **Risto Lehtonen** oli mukana kehittämässä ajatustani. Konepaja Ketolalla on oma suunnittelu-toimisto Alotek Oy, jota tarvitsemme kehitystyössä. Heillä on täydellinen konepaja ja tarvittava osaaminen nostimien osien

valmistukseen. Ehdotin laajempaa yhteistyötä, josta lopputuloksena oli yhteisyritys Satalift Oy, kertoo Nummi.

Ei liian hienoja

– 90-luvulla kehitettiin entistä hienompia ja hienompia henkilönostimia, kun elettiin nousukautta. Hinnalla ei ollut merkitystä. Nyt tulemme valmistamaan yksinkertaisia, edullisia ja hyvin toimivia versioita.

– Yhteisyritys tuo työtä nykyisille työntekijöille, mutta työntekijöiden määrä tulee myös kasvamaan. Ensimmäisenä toimintavuonna valmistamme alle sata henkilönostinta. Vientitoiminnan käynnistyttyä uskomme muutamassa vuodessa pääsevämme useihin satoihin, Ari Nummi tuumii. ■

PORI
450 vuotta